БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎+359 (0) 2 915 98 20, +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

СТАНОВИЩЕ НА ЦЕНТЪРА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

ОТНОСНО

ПРОГРАМАТА ЗА КОНТРОЛ И ЕРАДИКАЦИЯ НА КЛАСИЧЕСКАТА ЧУМА ПО СВИНЕТЕ

ИЗПЪЛНЯВАНА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО 2013г.

София, 2013г.

Работна група за изготвяне на становището:

д-р Георги Чобанов
д-р Бранимир Канакидис
Добрина Петкова
доц. д-р Бойко Ликов

Център за оценка на риска,
бул. "Цар Борис III" 136, 1618 София, България

Участниците в работната група изказват специални благодарности за оказаната помощ при изготвяне на становището на: проф. Георги Георгиев – ЦОР, д-р Цвятко Александров – дир. "ЗХОЖ", БАБХ

Съдържание

1. Увод 3
2. Характеристика на заболяването, исторически данни и епизоотична обстановка 3
3. Анализ на програмата 4
4. Предложения за оптимизиране на програмата за контрол и ерадикация на класическата чума при домашни, източнобалкански и диви свине 6

1. Увод

Класическата чума по свинете (КЧС) е особено опасна инфекциозна болест, която нанася големи икономически щети на свиневъдството. През 2009 година е констатиран последният случай на КЧС в България при диви свине в гориста местност близо до река Дунав (държавно дивечовъдно стопанство „Каракуз“, община Тутракан, област Силистра).

През 2010, 2011 и 2012 г. няма констатирани случаи на КЧС при домашни и диви свине на територията на страната. През 2013 г. се изпълнява Национална програма за надзор и ерадикация на класическата чума по свинете (Програмата), в която са описани мерките, които са заложени за контрол със заболяването.

От 19-26 ноември 2012 г. в България бе проведен одит на Службата по храните и ветеринарните въпроси (FVO) за оценка на контролните мерки срещу КЧС. На заключителната среща, както и в проекта на доклад (DG(SANCO) 2012-6602-MR DRAFT) е отбелязано, че на терена има разминавания с описаното в програмата по отношение на категоризирането на свиневъдните ферми, броя на заложените и действително заложени ваксини, броя на взетите и изследвани проби.

Целта на настоящото становище е да послужи за оптимизиране на Програмата за надзор и ерадикация на КЧС, без да се подценява досегашната и ефективност.

2. Характеристика на заболяването, исторически данни и епизоотична обстановка

Класическа чума по свинете (КЧС), е особено опасна вирусна болест, от която боледуват домашните и дивите свине. Законодателството на Общността налага строги ограничения в случай на възникване на КЧС.Заболяването се причинява от РНК вирус от сем. Pestiviridae. Болестта се характеризира се с треска, кръвоизливи по кожата и вътрешните органи, диария и засягане на дихателната система. Причинява висока смъртност.

През 2006 г. са констатирани 7 епизоотични огнища на КЧС при домашни свине, като шест от които в Ямболска и едно Бургаска област.

През първите 3 месеца на 2007 г. са установени 3 епизоотични огнища, от които две при стада от източнобалканската порода в региона на Шумен и едно огнище при домашни свине (фамилна ферма от категория Б) в региона на Ямболска област.

През 2008 г. КЧС е било констатирана във ферма тип Б - с невъведени мерки за биосигурност в с.Трекляно, област Кюстендил на 6 км от границата с Република Сърбия. Заболяването е констатирано при изпълнение на Програмата за надзор и ерадикация на КЧС, при извършване на клинично обследване на фермата с чек лист. Всички заболели и контактни свине са принудително убити.

От месец май 2008 г до февруари, 2013 г няма констатирани случаи на КЧС при домашни свине на територията на страната.

През 2009 г. са констатирани 8 случая на КЧС при диви свине в гориста местност близо до река Дунав (държавно дивечовъдно стопанство “Каракуз”, община Тутракан, област Силистра).

През 2010, 2011 и 2012 години, няма констатирани случаи на КЧС при домашни и диви свине на територията на страната.

В доклад на ФВО за контрола на КЧС в Румъния през 2012 г е отбелязано, че последният случай на това заболяване в северната ни съседка е през 2007 г. По

официални данни последното епизоотично огнище на КЧС в Сърбия е регистрирано през м. октомври 2010 г в района на Сремска Митровица (Войводина).

Според данните, получени при интензивно приложената програма за вземане на проби и тяхното изследване, извършено на територията на цялата страна, след забраната на профилактичната ваксинация на домашните свине в началото на 2006 г. се вижда ясно, че в свиневъдните стопанства и при дивите свине на територията на страната не се открива серо-конверсия, дължаща се на циркулация на щамове на теренен вирус на КЧС или клинични признаци за заболяването.

Особено внимание заслужават стадата от източнобалканската порода свине, отглеждани при пасищни условия в 12 общини на три области (Шуменска, Бургаска и Варненска), имайки предвид, че тези свине имат пряк и непряк контакт с дивите свине. Това е причината за появата на КЧС при две стада в Шуменска област през 2007 г.

От 2005 година до първата половина на 2008 г. на територията на страната е извършвана профилактична ваксинация на поголовието диви свине. Ежегодно са се извършвали две ваксинационни кампании с по две залагания. През 2008 година приетата Програма за надзор и ерадикация на КЧС в частта за ваксинация на дивите свине е променена, като есенната ваксинация е извършвана на територията на общините, които са разположени по северната и западната граница на страната в дълбочина от граничната ивица 40 км, от които 20 км като високорискова зона и 20 км като буферна зона. Този подход е прилаган до 2012 година- три ваксинационни кампании с по две залагания на ваксини в посочената 40 км зона.

3. Анализ на програмата

Съгласно писмо писмо 6975-ЗЖ от 26.11.2012г. на заместник изпълнителния директор на БАБХ д-р Венцеслава Тасева, се изисква Центърът за оценка на риска да направи оценка в следните 3 насоки:

1. Оценка на програмата за контрол и ерадикация на КЧС при домашни, източнобалкански и диви свине (наричана по-нататък програмата) и предложения за подобряването и;

2. Оценка на изпълнението на програмата при домашните и източнобалканските свине;

3. Оценка на изпълнението на програмата при дивите свине.

3.1. Оценка на програмата за контрол и ерадикация на КЧС при домашни, източнобалкански и диви свине и предложения за подобряването и;

Основните цели на настоящата програма са:

- Гарантиране липсата на циркулация на вируса на КЧС сред домашните и дивите свине в България;
- Гарантиране наличие на достатъчни нива на протективен имунитет на ваксинираните с орална ваксина диви свине.

По отношение на използваните диагностични тестове може да се отбележи, че те отговарят на изискванията на Директива на Съвета 2001/89 за мерките на Общността за контрол на КЧС и Решение на Комисия 2001/106 за одобряване на диагностично ръководство. Използват се всички предписани и препоръчвани методи и се покриват минималните изисквания за диагностичния капацитет на лабораторията в София и двете регионални лаборатории в Стара Загора и Велико Търново, чрез организираните ежегодни валидиращи тестове от Референтната лаборатория на ЕС в Хановер.

По отношение на заложените цели и резултатите от изследването на домашните свине, резултатите за промишлените свинеферми, свинеферми от тип А и източнобалканските свине, предназначени за клане в Габрово и Шумен покриват на 100% заложените цели. Неизпълнението е при изследванията на фермите от тип Б и т. н. фамилни ферми („заден двор“).

Липсват конкретни данни за епизоотичната обстановка при домашните и дивите свине в Румъния, Сърбия и Македония, която да бъде съпоставена със ситуацията в България. Такъв анализ е заложен в преамбюла на Програмата, с оценка на резултатите от приложените до момента мерки за контрол и ерадикация на КЧС в България. Липсват данни и за това дали рискът от трансгранично проникване на КЧС от съседни държави е еднакъв през сухоземната и водната граници (р. Дунав) на България и дали е намалял или пък се е увеличил в периодът за прилагане на Програмата в зависимост от епизоотичната обстановка на Балканите.

Съгласно доклад на ГД САНКО (DG(SANCO) 2012-6585 - MR FINAL) от проведен одит на Службата по храните и ветеринарните въпроси в периода 17-21 септември 2012г., Румъния все още не е призната за свободна от КЧС (т. 5), въпреки че последните епизоотични огнища са регистрирани през 2007 година. По официални данни последното епизоотично огнище на КЧС в Сърбия е регистрирано през м. октомври 2010 г в района на Сремска Митровица (Войводина), но по неофициални данни при дивите свине има положителни случаи.

3.2. Оценка на Програмата в частта и за домашните и източнобалканските свине:

В доклада от мисията на FVO в България в периода19-26 номеври 2012г. е отбелязано, че макар и в обхватът на Програмата да попадат 87 % от отглежданите свине, няма гаранции, че при наличие в страната на 10 % животни с антитела срещу вируса на КЧС, при заложената 95 % сигурност, те ще бъдат открити. Основание за това е факта, че няма предварително залагане на броя на необходимите за изследване проби, съгласно схемата и броя на свинете в съответните ферми.

Освен това, експертите на FVO считат, че надзорът не се извършва съгласно планираното във фермите от типа „заден двор“ (което е отбелязано като 3-та препоръка в доклад на FVO от 2010г.).

Табл. 1. Брой на стадата от тип „заден двор“, от тях включени в програмата и инспектирани стада за периода 2009 – 2012 г.

Година	Общо стада тип “заден двор”	Стада включени в програмата	Инспектирани стада
2009	75 058	75 058	44 704/59,6%/
2010	50 787	50 787	35 164/70%/
2011	53 858	53 858	703/1,31%/
2012	53 858	53 858	703/1,31%/

От таблицата се вижда, че през 2009 г. и 2010 г. са инспектирани съответно 59,6% и 70%, а за 2011г. и 2012г. – едва 1,31%.

В Програмата липсват данни от Интегрираната информационна система VetIS, където да са калкулирани предварително броя необходимите проби във връзка с таблицата за минималния брой проби при 10% разпространение и 95% достоверност.

3.3. Оценка на Програмата за дивите свине:

Резултатите, представени от последните 3 години в Програмата за контрол и ерадикация на КЧС показват, че страната е свободна от заболяването и не е установена вирусна циркулация сред изследваните диви свине, част от които се подлагат на орална ваксинация.

По отношение на резултатите от изследването на дивите свине, направените вирусологични изследвания през 2007, 2008, 2010 (5203 проби), 2011 (4716 проби) и 2012 г са отрицателни. През 2009 г изследваните 7049 проби са отрицателни (с изключение на 8-те умрели и клинично болни прасета в епизоотичното огнище в община Тутракан). В тази връзка може да се препоръча, намаляване броя на вирусологичните изследвания на отстреляни диви свине, поради това, че досега не е установен положителен резултат при такива изследвания. От 2006 г започна оралната ваксинация на дивите свине на територията на цялата страна (2006- 2008 г), а след това само в 40 км гранична зона по северната и западната граница на България.

Получените резултати от серологичните изследвания (за ефективност от приложението на ваксината за 2012г.), макар и да не са пълни или задоволителни за отделните области или общини, могат да се обяснят с движението на свинете и отчасти с недостатъчният брой проби, постъпили за лабораторно изследване.

4. Предложения за оптимизиране на програмата за контрол и ерадикация на КЧС при домашни, източнобалкански и диви свине:

1. В момента няма процедура за прекатегоризиране на свиневъдните обекти – т.е. това е статичен процес. Такова прекатегоризиране ще допринесе за стремеж на стопаните към подобряване нивото на биосигурност. Евентуална прекатегоризация на свиневъдните обекти би помогнала за групиране на обектите със сходно ниво на биосигурност в една и съща група. По този начин ще може да се гарантира адекватността на налаганите мерки към различните категории свиневъдни обекти;

2. Необходимо е да се изясни епизоотичната обстановка в Македония и Сърбия и да се съпостави с епизоотичната обстановка в България. Считаме, че това ще спомогне за едно по-точно определяне на нужните промени в Програмата. Може да се вземе решение за ограничаване на териториите, в които се прилага орална ваксинация при дивите свине. Уместно е да се предложи на Европейската комисия техническа среща с представители на България, Румъния, Македония и Сърбия за цялостна оценка на епизоотичната ситуация и преценка необходимостта от продължаване на оралната ваксинация в някои от граничните райони.

3. Следва да се оцени броят на прицелните (таргетните) по възраст категории диви свине, които се очаква евентуално да бъдат открити (като заразени или виремични) и изследвани при активния надзор със скъпия лабораторен метод rRRT-PCR. Безмислено е да се залагат количества проби, които няколко години подред не се изпълняват. Би могло да се помисли за, намаляване броя на вирусологичните

изследвания от отстреляни диви свине, поради това, че досега не е установен положителен резултат при такива изследвания.

4. В преамбюла на Програмата, в раздела за лабораторните тестове за диагностика на КЧС пише, че „PCR се използва за ограничен брой подбрани проби от съмнителни животни“. Този метод е най-подходящ при трупове на диви свине, ако материалът е загнил и изолирането на вируса е невъзможно поради цитотоксичност. По тази причина следва да се уточни дали методът да се използва за всички взети проби или само за някои от тях;

5. Да се помисли за периода в годината за вземане и изследване на пробите за определяне наличието на вирус в страната – целогодишно или в определен период от време. В зависимост от това, трябва да се реши и дали не е удачно пробите да се вземат от рискови животни или стопанства в страната;

6. Необходимо е да се направи подробен анализ на имунитета на различните възрастови групи диви свине. Би могло да се направи схема за вземане на проби от диви свине за доказване напрежение на имунитета, като се определят възрастовите групи, териториите от които ще се вземат пробите, както и времето, когато ще става това. Следва да се направи възрастов и популационен разрез на имунитета, като се определят показателите за общ брой на покритите с ваксина диви свине и за напрежението на имунитета и продължителността на периода на наличие на протек7

7. Считаме за уместно в диференциално диагностично отношение да се направи изследване на диви преживни животни (сърни и елени), ползващи общи пасища с дивите свине, за доказване/изключване циркулацията на вирусите на мукозната болест-вирусна диария по говедата и бордеровата болест по овцете;

8. Във всяка годишна програма трябва да има анализ на резултатите от провежданите в предходните години програми;

9. Трябва да се уточни броят на примамките, които се падат на едно животно на определена територия ($км^2$ или хектар) – за всяка отделна географска или административна територия;

10. Липсва анализ дали данните в писмата за изпращане на проби от диви свине (отстреляни и намерени умрели) са достатъчни за извършване на последващ епизоотологичен анализ. В тази връзка, в случай на необходимост, е възможно да се изготви приложение към Програмата за придружително писмо, в което да се записват епизоотологични данни и мястото на отстрела с GPS координати, както и конкретна допълнителна информация.

11. Предвид краткият срок на ловния сезон/октомври- януари/ е препоръчително в програмата да залегне схема за санитарен отстрел и вземане на проби от м. февруари до м. септември всяка година.

27.2.2013г.